

KISS JÓZSEF

SZAKMAI ANYANYELVÜNK JELENTŐSÉGE AZ EU-CSATLAKOZÁS TÜKRÉBEN

A szakmai anyanyelv fejlesztésének néhány időszerű kérdése

Miért különösen időszerű a magyar nyelv ápolása és fejlesztése?

Többek között azért, mert nem csak az stratégiai feladat, hogy csatlakozzunk az Európai Unióhoz, hanem az is, hogy magyarok is maradjunk. Ez ugyanis szükséges – bár nem elégséges – feltétele annak, hogy hasznos tagjaként a szövetségnek eredményesen fejlődjünk a kívánt és óhajtott irányba. A világ – ezen belül Európa – fejlődésének egyik motorja a kulturális sokszínűség, mert például a különböző anyanyelvek helyes használata egyben különböző gondolkozási módot is jelent, ez pedig a megoldandó problémák gyorsabb és eredményesebb rendezését, és a kitűzött célok gyorsabb elérését segítheti; vagyis a kulturális sokszínűség ösztönzően hat a közös fejlődésre. Ahhoz, hogy egyenrangú, megbecsült tagja lehessünk az európai népek közösségének, saját kultúránk, ezen belül hangsúlyosan saját anyanyelvünk megőrzésével és ápolásával tehetjük a legtöbbet.

Azért is kell a szakmai anyanyelvvvel foglalkozni, mert a szakmák, a tudományágak sokszínűsége talaján szükség van a közös gondolkodásra, ahhoz viszont egymás gondolatainak pontos megértésére.

Melyek a fő szakmai nyelvhasználati területek?

A három fő terület, ahol lényeges haladást kell elérjünk:

- **szakmán, tudományágon belül** egységes, világos, egyértelmű és szabatos nyelvhasználat, valamint szókinés kialakítása;
- a **szakmák, tudományágak közötti** ismeret és gondolkodásmód cserelhetőségének növelése érdekében a közösen érthető és művelhető szakmai anyanyelv kialakítása;
- meg kell teremteni az olyan nyelvezet kialakításának és művelésének igényét, valamint feltételeit, amely **közérthetővé teszi** a szakmák képviselőinek és a közszereplőknek a mondanivalóját.

Tekintettel arra, hogy a szakmai és a tudományos ismeretek egyre nagyobb része áramlik a „köz” irányába, az utóbbi igény vonatkozik minden rendű és rangú közszereplőre, például újságírókra, tanárookra, szakírókra, politikusokra, jogászokra stb. is.

A statisztika szerint a népességnek mintegy 12%-a felsőfokú végzettségű, de tevékenységük vagy annak hatása az egész népességre kiterjed. A társadalom kulturális színvonal-emelkedé-

sének feltétele az egyértelmű és gyors információáramlás, amely a közérthető és szabatos nyelvhasználat nélkül lehetetlen.

Mire van szükség?

Szükség van nagyarányú és szervezett tevékenységre, amely felöleli a tervezés, valamint a megvalósítás eljárásainak összességét a kitűzött cél elérésére.

A kitűzött cél, röviden: mondjuk magyarul!

A kitűzött cél, egy kicsit részletesebben:

– **Érthető, egyértelmű, szabatos** (ismeret) közlés az elfogadott és széles körben **ismert szavak**, és mindenki által **ismert, magyaros szerkezetű mondatok** használatával. Ha mondanánk – legyen akár szóbeli, akár írásos – teletűzdeljük nehezen vagy egyáltalán nem érthető idegen szavakkal, bár lehet, hogy nagyon tudományosnak, de inkább tudálékosnak hangzik, könnyen előfordulhat, hogy akinek mondjuk nem tudja követni gondolatmenetünket. Tapasztaltból tudom, hogy amíg az ember az egyik idegen szó pontos, a témához illő jelentésén gondolkodik (ugyanis az idegen eredetű szavakat gyakran több magyar értelemben használják, már aki használja) addig az előadó már a harmadik vagy sokadik megfajtott szónál tart; így aztán az ember könnyen elvesztheti a fonalat;

– **Rövid és lényegre törő kifejezőmód** használata. A terjedős, túlmagyarázó, felesleges „csinált” segédigéket használó mondat szerkesztő könnyen elandalítja a hallgatót, vagy az olvasót. Például ilyenek: kiadásra kerül, megvitatásra kerül stb.;

– **A felesleges idegen szavak és idegen mondat szerkezetek mellőzése:** azaz a meglévő és alkalmas magyar szavak használatának általánossá tétele, az esetleg hiányzó magyar szavak és kifejezések idegen megfelelői helyett **alkalmas új magyar szavak megalkotása és elterjesztése**. Továbbá a terjedős és/vagy nem magyaros szövegszerkezetek helyett rövid, tömör és magyaros mondat szerkezetek használata.

Hiszen a nyelvi közlés lényege: akinek a közlés szól, késedelem nélkül, helyesen megértse. Az ilyen nyelvi közlés a nyelv „**tisztességes**” használatának alapvető célja. A kertelés, a mellébeszélés teljesen felesleges és káros, ezért „**tisztességtelen**”.

Kinek az ügye a nyelv „tisztesége” használata és fejlesztése?

A nyelv tisztességes használata és fejlesztése nem lehet csak a nyelvészek, illetve a nyelvművelők ügye. A magyar értelmiségnek – a magas fokú idegen nyelvismeret mellett – kiválóan meg kell tanulnia magyarul írni és beszélni. Nem szabad az idegen kifejezések, ködös fogalmazás használatával a nagyképűség csapdájába esni, mert gyakran nem csak a nagyközönség, a más szakmát, tudományágat művelők, de még a saját szakmabeliek sem értik világosan az így beszélőket vagy írókat. Vagyis elő kell segíteni a magyar nyelv tudatos használatát, ehhez a nyelvészek közreműködésére is szükség van; de – végül is – ez a nyelvet tudatosan használók alapfeladata kell legyen.

A szakmai szervezetek foglalkozzanak szűkebb szakmájuk szaknyelvének tudatos művelésével, és teremtsék meg a tudós nyelvészek bakcsolódásának lehetőségét is.

E feladat végrehajtásának egyik tevékenysége: a szakma szókincsének összegyűjtése, a meglevő gyűjtemények átvizsgálása, a hiányzó összeállítása útján. Ha már rendelkezésre áll a szakma szókincsa és nevezéktana, akkor közzé kell tenni akár nyomtatásban, akár elektronikus formában a világhálón (ki-ki a szervezet honlapján), de talán még jobb volna nekifogni és összefűzni egy közös MTESZ szakszókincs-tárrá, és úgy közzétenni.

Ugyanis az Európai Unióban igen nagy hangsúlyt fektetnek – az egyértelmű szabályozás, a szabatos meghatározás használatának elősegítésére – a használt fogalmak pontos értelmezésének (nomenklatúra) megadására. Ezt a munkát magyar részről is el kell majd végeznünk, de ha a szakmák nem foglalják össze szókincsüket, nem lesz majd mire alapozni a munkát. Ettől csak az lenne rosszabb, ha a nyelvészek alkotnák meg a fogalmak tárát, a szakemberek távolmaradása miatt! Vagyis sürgős és fontos feladat vár a szakmai szervezetekre is szakmai anyanyelvünk megőrzésében és fejlesztésében.